

# LA HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA

JOAN ALCÀZAR I GARRIDO

**U**n bon punt per començar un escrit en què haurem de parlar de la història local que estan fent els contemporanistes valencians, seria esbrinar com decidim si un treball d'investigació és o no és d'història local. Clar que entrar de debò en el tema exigiria excedir les pàgines de què disposem. Haurem, doncs, d'esquematzar al màxim, tot i ser conscients de dues coses: la primera, que no és amb dimensions geogràfiques com definim o no la història local; la segona, que la discrepància entre els especialistes és freqüent en tractar-se d'opinar si determinats estudis són o no enquadraables sota el rètol «història local».

És per això que les ratlles que vindran estan caracteritzades per un ús bastant poc rígid de la categoria, ja que la nostra concepció de la història local es mou entre dues ba-

lises senyalitzadores: la dels estudis localistes, i la de la d'història general particularitzada<sup>1</sup>.

El breu repàs que tot seguit farem sobre el que s'està fent a hores d'ara al nostre País, respecte els contemporanistes, el bastirem sobre els tres grans períodes ja clàssics de la nostra historiografia, és a dir: la Transició del feudalisme al capitalisme, l'època de la Restauració, i la República, Guerra i franquisme.

## LA TRANSICIÓ DEL FEUDALISME AL CAPITALISME

D'uns anys ençà, un ampli grup dels investigadors valencians han dedicat els seus treballs a un problema clau de la historiografia contemporània com ara és el de la Transició del Feudalisme al Capitalisme. A hores d'ara sabem que els resultats són ben profitosos, i no sols per la contribució que ha significat a la superada discussió sobre la Revolució Burguesa.

Sens dubte, mercès al treballs a què al·ludim, el País Valencià ha esdevingut, molt probablement, l'àrea més ben coneguda de tot l'Estat quant al tema. A més a més, aquests estudis, ultra evidenciar la singularitat valenciana, han donat complexitat a una discussió que, sovint, es plantejava en termes força esquematitzadors.

Així, ara estem en condicions d'afirmar que el fet que durant el segle XIX es mantingué la propietat agrària nobiliària —en mans de la petita noblesa d'origen relativament recent i procedència burgesa—, així com el fet que la desvinculació i la desamortització va suposar en certa mesura la via d'accés a la propietat per a bona part dels camperols benestants, no ens pot fer oblidar que va

ser una altra la conseqüència més important, quant al règim de propietat de la terra, del procés revolucionari burgès. Als darrers moments de l'Antic Règim, la terra cultivada havia començat a concentrar-se en mans d'una nova classe de propietaris burgesos. Durant el període revolucionari, els patrimonis agraris d'aquests es varen incrementar com a resultat de la desamortització, de la desvinculació i de la compra de terres al camperolat endeutat. Alhora, les seues propietats restaren alliberades dels compromisos polítics senyorials i del domini directe, on encara existia, mercès a la desaparició de la seyoria jurisdiccional i a la redempció dels censos emfitèutics sovint molt devaluats<sup>2</sup>.

## LA RESTAURACIÓ

Un segon gran bloc de les investigacions que reclamen l'atenció dels investigadors valencians és el que podríem enquadrar sota el rètol de La Restauració, ben entès que amb aquesta formulació de caire políticocronològic ens haurem de referir no sols a treballs d'història política o institucional, sinó que cal fer especial esment dels d'història econòmica i social, els quals estan assolint un relleu ben important.

Al País Valencià hi ha tota una tradició pel que fa als estudis, per exemple, sobre el republicanisme. Els estudis d'Alfons Cucó primer, i els de Ramir Reig després, s'han vist a hores d'ara completats pels de Manuel Martí, que ha treballat el republicanisme castellanenc. Pel que fa a la part que aquest dedica a l'anàlisi de la política institucional, es pot dir que connecta amb la vessant més aviat política dels estudis sobre el règim restauracionista, els quals do-

nen una especial rellevància al problema del caciquisme.<sup>3</sup>

## HISTÒRIA ECONÒMICA I AGRÀRIA.

Ja hem dit, però, que no s'esgota el tema amb estudis connectats amb la història política o institucional. Al caliu de l'important llibre de Ramon Garrabou i, dalt o baix relacionats amb aquest, estem assistint darretrament a la defensa de Tesis Doctorals i a la publicació de treballs que presten especial atenció a la qüestió agrària. Aquestes investigacions de vegades se centren en els problemes més aviat econòmics (estructura de la propietat, utilització del sòl agrari, regs, problemes de comercialització i exportació, etc.); però, de vegades també incideixen en la vessant social del problema i es decanten cap a indrets historiogràfics més propers del que diríem la història de les classes populars.

Quant a la part econòmica, el més important és que hem de deixar de banda ja algunes de les interpretacions historiogràfiques que han mantingut una visió bastant deformada de la realitat valenciana del segle XIX. Ara sabem que l'agricultura valenciana destaca pel seu dinamisme, essent sorprenent la rapidesa i la intensitat amb què aquesta s'integrà als mercats europeus, i la solidesa de les connexions que va establir-hi. Una agricultura que, és cert, no s'adapta als models que anteriorment s'havien fet servir per analitzar el nostre país, però que evidencia la seua operativitat especialment en la capacitat de resposta a les demandes dels mercats (abandó de cultius tradicionals, introducció d'altres i concentració en alguns com la taronja, la ceba i les plantes horticoles, que registren un creixement destacable).<sup>4</sup>

## REPÚBLICA, GUERRA CIVIL I FRANQUISME

El tercer bloc a què ens referirem en aquestes planes és el que se centra en el període de la República, la Guerra Civil i el franquisme. A l'importantíssim treball d'Aurora Bosch, han vingut a afegir-s'hi d'altres com els d'Albert Girona, el d'Agustí Colomines o el de Joan Josep Adrià. Si la primera abordava un tema tan rellevant com el de les col·lectivitzacions, el segon ha traçat les línies mestres de la problemàtica de guerra al nostre país.

A. Colomines i J.J. Adrià han centrat el seu

esforç investigador en estudis localitzats a la comarca de l'Horta-Albufera i a la de Camp de Túria. Així, Catarroja i Llíria són dos exemples fonamentals per a esbrinar la problemàtica de la guerra en la reraguarda valenciana i del primer franquisme, posant especial ènfasi tant en les qüestions econòmiques connectades amb la problemàtica cebera i taronjera, com en aspectes més específics d'història política i social. A partir d'aquests estudis, algun dels quals encara resta inèdit, tenim una ferma base de partida per endinsar-nos en el coneixement d'un període clau de la nostra història recent.

## UNA HISTÒRIA LOCAL: UNA VALORACIÓ.

Amb tot, no voldríem cloure aquestes ratlles sense fer una ràpida valoració, i per tant esquemàtica, de com s'està fent a hores d'ara història local al nostre país. Al nostre parer, hi ha una concepció bastant uniforme del que és i de com es fa història local. Sembla fora de discussió que els estudis d'història contemporània no poden fugir de les grans coordenades que marca la història general, la qual cosa fa que els investigadors es plantegen la necessària relació dialèctica entre ambdues. Així —i la trobada que sols fa uns dies ha tingut lloc a Barcelona, on hem assistit historiadors valencians i del Principat, n'és una prova—<sup>5</sup> sembla que molts de nosaltres podem acceptar tots plegats la tesi d'Ignasi Terrades per a qui la història local troba la seua validesa en el fet que amplia, matisa, confirma o rebutja el que ja sabem mercès a la història general. En aquesta línia ens trobem, i encara hi ha molt de camí per fer.<sup>7</sup>

## NOTES

1. Ens agrada molt la diferenciació que, seguint Ignasi Terrades, fa Andreu Mayayo en la *Ponència presentada a les 1 Jornades de Joves Historiadors Catalans*, La Magrana, Barcelona, 1986.

2. Pel que fa al tema, vegeu P. Ruiz Torres «Los señorios valencianos en la crisis del antiguo régimen: una revisión historiográfica», *Estudios d'Història Contemporània del País Valencià*, núm. 5, pp. 23-80; així mateix, informació actualitzada sobre els treballs i les publicacions sobre el tema, el trobareu a A. Aguado i E. García Honerris, «Estudios sobre Antiguo Régimen y revolución burguesa en el País Valenciano», dins *Ídem*, pp. 343-362.

3. Ens hem referit a treballs publicats. Els títols més importants dels autors citats són A. Cuco, *Republicans i camperols revoltats*, Eliseu Cli-

ment, València, 1975. R. Reig *Obrers i Ciutadans. Blasquisme i Moviment Obrer*, Institució Alfons el Magnànim, València, 1982; i també, del mateix autor: *Blasquistas i clericales*, Institució Alfons el Magnànim, València, 1986. M. Martí, *Cossieros i anticossieros*, Diputació Provincial de Castelló, Castelló, 1985. Pel que fa al tema del caciquisme podem citar la monografia de A. Yanini *El caciquisme*, Alfons el Magnànim, València, 1984.

4. Els treballs més importants sobre el tema econòmic o agrari són els de Ramon Garrabou. D'aquest en citarem el seu conegut llibre *Un fals dilema. Modernitat o endarreriment de l'agricultura valenciana (1850-1900)*, I. Alfons el Magnànim, València, 1985. En segon lloc és necessari conèixer els treballs de Salvador Calatayud, especialment la seua Tesi Doctoral, *Agricultura y capitalismo. El desarrollo agrario valenciano durante la segunda mitad del siglo XIX: la ribera del Xúquer*.

Pel que fa als treballs que volen incidir en el que diem història de les classes populars, podeu consultar el llibre de qui signa aquestes ratlles. Es tracta d'*Empobriment i rebel·lia. Els proletaris rurals de l'Horta-Albufera o l'època dels avalots (1914-1920)*, Biblioteca i Arxiu de Catarroja, Catarroja, 1986. Altrament, en la nostra tesi doctoral s'aborden amb més profunditat que no al llibre, problemes relacionats amb la situació de l'agricultura valenciana durant les primeres dècades del segle XX, prestant especial atenció a l'evolució del comerç exportador a partir de l'inici de la primera guerra mundial. A la llum dels resultats posem en qüestió no sols bona part de la concepció de la mateixa guerra com una època positiva per a l'economia general (la història local en relació dialèctica amb la història general), sinó també bona part del que la historiografia valenciana n'havia dit fins ara.

5. Ens hem referit a A. Bosch, *Ugetistas y libertarios. Guerra Civil y revolución en el País Valenciano (1936-1939)*, I. Alfons el Magnànim, València, 1983; A. Girona, *Guerra i Revolució al País Valencià (1936-1939)*, Tres i quatre, València, 1986; J.J. Adrià, *Llíria en los años cuarenta: un estudio de historia local en el marco de la contrarrevolución franquista*, Tesi de Llicenciatura, Departament d'Història Contemporània de la Universitat de València, 1986 (Inèdita). A. Colomines, *Catarroja (1936-1939). Insurgente i Administrada*, Biblioteca i Arxiu de Catarroja, 1987. Sobre els antecedents de la república i de la guerra podem citar el llibre de Salvador Forner, *Industrialización i movimiento obrero. Alicante 1923-1936*, Institució Alfons el Magnànim, València, 1982. De recent apareixió i, aquest vegada, referit a les comarques centrals del país, podem citar Lluís Ysern, *El movimiento obrer i la República (1930-1932)*, I. Alfons el Magnànim, València, 1987.

6. Ens referim a les jornades que sota el títol de «Poble i poder local en una nació sense estat», ens ha reunit a historiadors valencians i del Principat durant els dies 17 al 19 de juliol de 1987 a Barcelona.

7. I. Terrades, «Reflexions sobre la forma de relacionar la història local i la història general», dins III Jornades d'Estudis Històrics Locals Ciutat de Mallorca, 1983.